

Однак реалізація національних програм розвитку інтелектуального потенціалу залежить від усвідомленого політичного і суспільного вибору, наявності відповідної інфраструктури та психологічної готовності суспільства до змін.

Список використаної літератури

1. Законодавча база України у сфері інтелектуальної власності: конспект лекції. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5394484/page:5/>.

2. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.

3. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України // Офіційний вісник України. – 2013. – № 44. – Ст. 1581.

Юлія ФІЛАТОВА

*магістрант кафедри парламентаризму
та політичного менеджменту
НАДУ при Президентіві України*

ЩОДО СУТНОСТІ ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Публічне управління визначається як діяльність, що забезпечує належний рівень ефективності функціонування системи органів державного управління (державної влади), органів в сфері регіонального врядування, органів місцевого самоврядування, громадських (неурядових) організацій, фізичних осіб та інших суб'єктів представників громадянського суспільства із метою поступової реалізації засад державної політики в різних сферах суспільного життя. Система публічного управління охоплює багато підсистем, до сфери інтересів якої належать політична, економічна, соціальна, адміністративна, правова, гуманітарна системи тощо. На формування системи публічного управління впливають як внутрішні (неврівноваженість соціально-політичної системи держави), так і зовнішні (геополітичні виклики, світові тенденції суспільних перетворень тощо) чинники. Сислове наповнення визначення «публічне управління» здійснюється крізь призму розуміння його ролі у житті суспільства, держави та кожної людини [5, с. 66].

Публічне управління становить тип управлінської діяльності, що реалізується певними суб'єктами, насамперед органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Особливою характеристикою органів державної влади є те, що вони мають зовнішню спрямованість своєї діяльності.

Головною метою будь-якого управлінця в публічній чи приватній сфері діяльності полягає в тому, щоб досягти максимального рівня ефективності, дієвості й результативності із мінімальним рівнем затрат ресурсів, часу та зусиль. Основні завдання, яке стоять перед публічними управлінцями є відмінні від завдань управлінців в сфері бізнесу. Так, якщо бізнесові управлінці своєю діяльністю можуть прямо впливати на отримання прибутку певною підприємницькою одиницею, то публічні управлінці мають змогу впливати на рівень якості життя громадян певних адміністративно-територіальних одиниць або держави в цілому. Публічні управлінці дбають про те, як можна найраціональніше використовувати публічну інфраструктуру для формування системи виробництва публічних благ та рівня задоволення суспільних інтересів. Складовою публічного управління на сучасному етапі розвитку постають процеси децентралізації влади, що охоплюють значний масив складних державно-управлінських, правових, фінансових, політичних та інших відносин, які реалізуються державою, місцевим самоврядуванням та громадянським суспільством [3].

Історичні події та парадигма розвитку, у якій знаходиться сучасна Україна, зумовлюють оновлення організаційних принципів публічного управління, це потребує зміни правил прийняття управлінських рішень на рівні центральних органів влади відповідно до принципів децентралізації, автономізації функціональних структур і покладання на ці структури соціальної та юридичної відповідальності за самостійність дій.

Початком ідеї децентралізованої держави вважається диспут між Ж. Боденом та Й. Альтузіусом (кінець XVI – поч. XVII ст. ст.). Ж. Боден розвинув теорію суверенної монолітної держави, та обґрунтував абсолютизм не лише у Франції, а й у Європі. Опонентом Ж. Бодена був німецький теоретик державного будівництва Й. Альтузіус, що виклав теорію федеральної державної організації. За Й. Альтузіусом, суверенним має бути не монарх, а народ. Й. Альтузіус пропагував передачу місцевому та регіональному політичним рівням правових повноважень, а також права на самоврядування в якомога більшому обсязі ніж існував на той час. Варто зазначити, що прогресивні ідеї Й. Альтузіуса були на певний час забутими, але в подальшому підхоплені та сприйняті Європейським Союзом [1, с. 21].

Модель централізованої держави панувала до XX ст. Моделлю для інших країн Європи стала французька адміністративна система, вважалось, що найефективніше забезпечує втілення волі глави держави або парламенту. Суворі ієрархічна форма правління французької держави уможливила рівноправність, нівелювання регіональних та місцевих відмінностей, а також забезпечувала втілення загальнодержавних проектів централізованої країни [8, с. 178].

На початку XX ст. виникла ідея субсидіарності, спрямована проти централізованої держави нацистського та соціалістичного типу.

Вважалося, що лише коли регіональні або місцеві органи не в змозі вирішити завдання місцевого самоврядування, держава втручається, задіявши юридичні та адміністративні важелі. Ідеї децентралізації, регіоналізації та принципу субсидіарності особливо активно впроваджувались після Другої світової війни. І досі вважаються одними із базових у рамках функціонування демократичних держав.

Поняття «децентралізація» утворено як протилежне до поняття «централізація» (частка «де-» як заперечення). Централізація постає як зосередження чогось в одних руках (в одному місці, в одному органі тощо); при цьому виникає поняття «центру», яким визначають місце зосередження будь-якої діяльності або вищий (для своєї ієрархічної системи) орган влади. Децентралізація розглядається, навпаки, як скасування або послаблення одноосібних функцій центру з появою цих функцій в інших організаційних структурах, які мають певну самостійність [7, с. 104]. Централізація в управлінні фактично підкреслює замкненість системи управління, коли воно будується з єдиного центру в напрямку «зверху вниз» з дотриманням строгих принципів єдності та чіткості розпорядництва. У державному управлінні централізація покликана внести організуючий момент у функціонування органів державної влади, спрямовувати їх діяльність з метою реалізації єдиної державної політики. При цьому надмірна централізація, локалізуючи прийняття рішень на вершині державної піраміди, пригнічуючи ініціативу місцевих органів виконавчої влади у виробленні управлінських механізмів, слабо враховуючи інтереси окремих регіонів, територіальних громад, колективів, організацій не може забезпечувати ефективності та конструктивності управління [6, с. 266].

В цілому можна відзначити, що децентралізація – це спосіб, який використовується для визначення та розмежування функцій і завдань, за якого більшість із них може передаватися із рівня центральних органів на нижчий рівень і при цьому можуть ставати власними завданнями та повноваженнями органів, які знаходяться на нижчому рівні. Можливо також зазначити, що суттєвий наголос в сфері ведення адміністративної діяльності робиться на місцеві органи або інші уповноважені державою суб'єкти. Проведення такої децентралізації влади в державі сприяє розвитку демократичних засад, оскільки при цьому відбувається розширення рівня впливу соціальних груп, територіальних громад та громадськості в цілому на стан справ публічного значення. Розмежування функцій централізації та децентралізації влади відображено в таблиці.

Розглядаючи проблеми децентралізації, дослідники підкреслюють важливість пошуку балансу централізації й децентралізації як необхідність забезпечення ефективної діяльності органів місцевої влади та центральної влади. Серед причин, які спонукають до передачі більшого обсягу повноважень органам місцевого самоврядування,

фахівці виділяють більший рівень ефективності й підзвітності органів місцевого самоврядування, кращі перспективи місцевого розвитку, а також упровадження демократії та захист прав людини. У цьому контексті дослідники зосереджують увагу переважно на децентралізації як методі управління, що спрямований на розвиток територій і місцевої демократії [2, с. 124].

Таблиця

Розмежування функцій централізації та децентралізації влади

Централізація	Децентралізація
<ul style="list-style-type: none"> • поліпшує контроль та координацію спеціалізованих незалежних функцій; • зменшує кількість та масштаби помилкових рішень, які приймаються управліннями; • дозволяє запобігати ситуаціям, за яких всередині системи управління відбувається розвиток підрозділів за рахунок інших; • дозволяє більш ефективно використовувати ресурси. 	<ul style="list-style-type: none"> • надає право приймати рішення, яке найбільше наближене до проблеми; • стимулює ініціативу; • дозволяє підготувати високопрофесійних управлінців; • зменшення ланковості управління

За класичним сценарієм подальшого розвитку поєднання централізації та децентралізації повинне відповідати інтересам держави та її регіонів. Досягнення балансу цих інтересів є важливою гарантією територіальної цілісності держави. В Україні цей принцип проявляється в тому, що за центральними (загальнодержавними) органами держави Конституцією України та законами України закріплюється право забезпечення внутрішніх і зовнішніх загальнонаціональних інтересів, регулювання усіх сфер суспільного життя. У свою чергу, за місцевими органами державної влади закріплюється право вирішувати питання регіонального та місцевого значення, поєднуючи загальнодержавні та місцеві інтереси.

Принцип децентралізації як самостійний принцип адміністративно-територіального устрою набуває особливого значення в умовах реформування системи управління Української держави [4, с. 14]. Адже децентралізацію визначено як такий спосіб організації публічної влади в державі, за якого адміністративно-територіальні одиниці або інші територіальні утворення мають право самостійно вирішувати питання місцевого значення і реалізовувати власні завдання у межах, встановлених законодавством, та під відповідальність уповноважених

органів та посадових осіб, а втручання в їх діяльність може відбуватися винятково для нагляду за законністю в передбачених законами випадках і відповідних формах.

Список використаної літератури

1. Бодак Н. В. Реалізація принципу децентралізації влади в Україні / Н. В. Бодак // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Право. – 2016. – Вип. 36. – С. 20 – 23.
2. Василенко Л. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування / Л. Василенко, М. Добровінський // Підприємство, господарство і право. – 2017. – № 3. – С. 123 – 126.
3. Ворона П. Вплив адміністративного ресурсу на процеси децентралізації влади в Україні / П. Ворона, Л. Бобрицький // Публічне адміністрування: теорія та практика: елект. збірн. наук. праць. – 2017. – Вип. 2 (18). – Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2017-02\(18\)/16.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2017-02(18)/16.pdf).
4. Гречко О. О. Деякі питання конституювання принципів територіального устрою України / О. О. Гречко // Право і суспільство. – 2017. – № 3. – С. 12 – 17.
5. Козак В. І. Публічне управління в системі координат Української державності / В. І. Козак // Ефективність державного управління: зб. наук. праць. – 2015. – Вип. 44. – С. 64 – 70.
6. Кремена О. Л. Проблеми децентралізації в Україні / О. Л. Кремена // Молодий вчений. – 2014. – № 12. – С. 265 – 268.
7. Кукарцев О. Інституціональні механізми регіональної політики: централізація і децентралізація влади / О. Кукарцев // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: Зб. наук. пр. – 2007. – Вип. 19. – С. 101 – 107.
8. Пасічник М. Еволюція та характерні ознаки децентралізації публічного управління / М. Пасічник // Вісник НАДУ. – 2010. – № 4. – С. 175 – 182.

Христина ХАЩИНА
студентка ХарPI НАДУ

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Децентралізація публічної влади є одним із найважливіших напрямів конституційної модернізації суспільного ладу України відповідно до європейських правових та управлінських стандартів. Сучасні процеси конституційної реформи в Україні концептуально ґрунтуються на принципах і стандартах європейського конституціоналізму, що детермінує в якості одних з основних завдань конституційно-правової модернізації суспільства забезпечення децентралізації публічної влади з максимальним наближенням управлінсько-правових засобів та

можливостей до кожного громадянина та соціальної групи [1].

Виходячи з подібної методологічної парадигми, децентралізацію слід розуміти як комплексний конституційно-правовий та галузево-правовий процес передавання повноважень публічної влади з державного на регіональний та / або муніципальний рівень з метою найповнішого забезпечення ефективного здійснення прав та законних інтересів громадян – членів місцевих громад – шляхом максимального наближення до рівня відповідних громад фінансових ресурсів, матеріально-технічної бази, владних повноважень, адміністративних послуг, способів захисту та поновлення порушених прав.

Нині в Україні існує ціла низка проблем у сфері адміністративно-територіального устрою. Дедалі більшого розвитку в українському суспільстві набувають тенденції регіоналізму. Досвід багатьох європейських країн свідчить, наскільки політика регіоналізму та надання широких повноважень місцевому самоврядуванню може якісно відбитись на соціальному та економічному розвитку регіонів. Істотними проблемами в територіальному устрої країни залишаються: відсутність єдиного законодавчого акта, який регулював би адміністративно-територіальні відносини в країні, та застарілість тих, що існують; розмежування державної виконавчої влади на місцях та місцевого самоврядування; жорстка централізація влади; наявність неактуального та неоптимального адміністративно-територіального поділу країни. Одним з основних засобів подолання цих проблем, безперечно, може стати реформа адміністративно-територіального устрою та прийняття нового органічного законодавчого акта в цій сфері.

Концепція адміністративної реформи передбачає перехід до нового розуміння функцій публічної влади, які за своїм змістом спрямовуються на надання державних та громадських послуг, перерозподіл функцій і повноважень між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на основі принципів децентралізації та деконцентрації [4, с. 135].

Отже, діюча в Україні система публічної влади на місцевому рівні потребує вдосконалення відповідно до загальноприйнятих європейських принципів, закладених у Європейській хартії місцевого самоврядування, зокрема принципу субсидіарності, який полягає в наділенні найближчих до людини ланок влади максимальними за даних умов повноваженнями [2, с. 181].

Публічна влада характеризується тим, що вона супроводжує всі соціальні процеси в суспільстві, здійснює управління справами суспільства, реалізує свої завдання і мету – служіння Українському народові як єдиному джерелу влади, сприяє формуванню правової, демократичної держави; публічна влада є вторинною (похідною) категорією від суверенітету народу як джерела будь-якої форми владного утворення і інтереси народу повинні знаходити реальне втілення